12.5.2016

Hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Lausuntopyyntönne 9.5.2016

VÄESTÖREKISTERIKESKUKSEN LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ LAEIKSI HALLINNON YHTEISISTÄ SÄHKÖISEN ASIOINNIN TUKIPALVELUISTA SEKÄ VALTION YHTEISTEN TIETO- JA VIESTINTÄTEKNISTEN PALVELUJEN JÄRJESTÄMISESTÄ ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA

Väestörekisterikeskus lausuu pyynnöstä seuraavaa:

Väestörekisterikeskus (VRK) näkee eräinä keskeisinä digitalisaation muutostrendeinä alustatalouden sekä kansalaisen roolin vahvistumisen julkisen hallinnon asiakkaana. Sähköiset palvelut on nykyisin tuotettu usein pohjautuen palveluntarjoajan omiin lähtökohtiin eikä käyttäjälähtöisesti. Käytännössä tämä näkyy siten, että organisaatiorajat ohjaavat palveluntuotantoa ja seurauksena kansalainen tai yritys saattaa joutua asioimaan samassa asiayhteydessä useassa eri sähköisessä palvelussa saadakseen asiansa hoidettua. Myös eri järjestelmien yhteentoimivuus on heikko ja johtaa usein siihen, että kansalaiselta kysytään samoja tietoja yhä uudelleen eri palveluissa. Alustatalous muuttaa sähköisten palveluiden tuotantorakennetta organisaatiolähtöisestä asiakaslähtöiseksi. Sähköisiä palveluja tuottavan organisaation näkökulmasta muutos näyttäytyy erilaisina valmiina alustoina, joiden sisältämiä valmiita tukipalveluita palveluntarjoaja voi suoraan hyödyntää osana omaa asiontipalveluaan. Yhteiskäyttöisten alustojen kehittäminen vapauttaa palveluntarjoajan kohdentamaan resurssit korkeamman tuottavuuden tehtäviin. Kun asiointipalvelut nojautuvat yhteisiin alustoihin, myös niiden yhteentoimivuus paranee.

Tässä hallituksen esityksessä säädetään kansallisesti keskeisistä sähköisistä tukipalveluista, mikä mahdollistaa niiden jatkokehittämisen kansalliseksi tukipalveluiden palvelualustaksi. Tässä lausunnossa VRK kutsuu hallituksen esityksessä mainittuja sähköisen asioinnin tukipalveluita nimellä ”alustapalvelut”. VRK puoltaa hallituksen esitystä ja haluaa korostaa siitä erityisesti kolmea merkittävää seikkaa: julkishallinnolla on käyttövelvoite, yksityisellä sektorilla on laaja käyttöoikeus ja palvelutuotanto keskitetään.

PL 123 (Lintulahdenkuja 4) 00531 HELSINKI
PL 5 (Rantakatu 16) 67101 KOKKOLA
puh. 0295 535 001
puh. 0295 535 001
faksi 09 876 4369
faksi 06 835 2337
www.vrk.fi
kirjaamo@vrk.fi
Y-tunnus
0245437-2
Väestörekisterikeskus

Julkishallinnon käyttövelvoite

KaPA-ohjelmassa on tunnistettu sellaiset kansallisella tasolla merkittävät alustapalvelut, joita usea toimija tarvitsee osana omaa asiointipalveluiden tuotantoaan. On järkevää, että nämä palvelut tuotetaan kertaalleen koko julkishallinnon tarpeisiin eikä rinnakkaisia toteutuksia sallita. Käyttövelvoite saattaa kuulostaa joidenkin toimijoiden mielestä lähtökohtaisesti ikävältä asialta, mutta tosiasiassa se vapauttaa palveluntarjoajan kohdentamaan resurssit korkeamman tuottavuuden tehtäviin, kun osa asiointipalvelua tukevista komponenteista on jo valmiiksi toteutettu ja hyödynnettävissä maksutta.

Yksityisen sektorin laaja käyttöoikeus

VRK katsoo, että eräs digitalisaation mukanaan tuoma muutos on sektorirajojen hämärtyminen palvelutuotannossa. Julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin yhteistoiminta palvelutuotannossa tulee lisääntymään ja palveluntarjoajina voivat toimia jopa yksittäiset kansalaiset. Tämän mahdollistaa alustatalous, joka tarjoaa kustannustehokkaan tavan tuottaa palveluita. Pieni, mutta havainnollinen esimerkki tästä on keväällä paljon mediahuomiota saanut yksittäisen kansalaisen tuottama palvelu junien reaaliaikaisista aikataulutiedoista. Osana yksittäisen kansalaisen tuottamaa palvelua toimi Liikenneviraston tarjoama rajapinta, josta junien kulkutiedot oli haettavissa.

Rajapintojen avaamisen ja alustatalouden myötä julkishallinnon rooli tulee muuttumaan palveluiden toteuttajasta myös palveluiden mahdollistajaksi. VRK katsoo, että eräs keskeisimmistä asioista tässä hallituksen esityksessä on alustapalveluiden laaja käyttöoikeus myös yksityisellä sektorilla. Yksityisen sektorin mukanaolo tekee palveluista aidosti kansallisia ja voi edesauttaa uuden liiketoiminnan syntymistä Suomeen. Sähköisten palveluiden parempi yhteentoimivuus ei ole vain julkishallinnon asia, vaan koskettaa kaikkia sektoreita. Hallituksen esityksessä ehdotettava palvelualusta mahdollistaa tarjolla olevien rajapintojen ja rekisteritietojen paremman löydettävyyden, hyödynnettävyyden ja yhdistelemisen niin julkishallinnon kuin yksityisenkin sektorin tarpeisiin sekä kytkee datan ja rajapinnat myös vahvaan sähköiseen tunnistamiseen ja valtuuttamiseen. Haluttaessa palvelualusta myös mahdollistaa MyData-toteutukset, joissa kansalainen voi valtuuttaa – ja peruuttaa valtuutuksen – joidenkin omien tietojensa hyödyntämisen kolmannen osapuolen sovelluksissa.

Yksityisen sektorin käyttöoikeuteen liittyen keskustelua on herättänyt erityisesti Palvelutietovarannon tarjoaminen myös yrityksille, ja että haittaisiko se mahdollisesti yksityisten hakemistopalveluiden nykyistä liiketoimintaa. Yksityisistä hakemistopalveluista erityisesti Fonecta on ollut itse aktiivinen VRK:n suuntaan ja käytyjen keskustelujen jälkeen VRK:lla on käsitys, että yksityiset hakemistopalvelut päinvastoin hyötyvät Palvelutietovarannosta, josta ne saavat jatkossa koneluettavan avoimen rajapinnan kautta ajantasaiset palvelukuvaukset hyödynnettäväkseen osana omaa liiketoimintaansa.

Palvelutuotannon keskittäminen VRK:een

VRK on ilahtunut ja kiitollinen, että VRK:een luotetaan ja sähköisen asioinnin alustapalvelut esitetään keskitettäväksi VRK:een. Kansalaisten sähköinen asiointi pohjautuu luotettavaan ja todennettuun sähköiseen identiteettiin ja VRK katsoo, että esitetyt tukipalvelut sopivat

erinomaisesti osaksi VRK:n muuta toimintaa. Suomen väestötietojärjestelmään pohjautuvan kansalaisten sähköisten identiteettien oikeellisuus on ollut jo pitkään 100 % ja on siten maailman kärkeä. Myös VRK:n varmennepalveluita hyödynnetään esitettävien alustapalveluiden tuotannossa ja myös ne tuovat oivallisesti synergiaa esitettävään kokonaisuuteen. Ylipäänsä merkittävä asia hallituksen esityksessä on palvelutuotannon keskittäminen. Se mahdollistaa esitettävien palveluiden kehittämisen yhtenä kokonaisuutena ja VRK aikookin muodostaa niistä nykyisten pistemäisten tukipalveluiden sijaan yhtenäisen palvelualustan. Tällä hetkellä samaan kokonaisuuteen kuuluvia tukipalveluita tuotetaan useissa eri virastoissa, mikä väistämättä tarkoittaa, että ne ovat toisistaan erillisiä. Rungon palvelualustalle muodostavat rakenteilla olevat KaPA-palvelut, johon VRK alkaa integroida muista virastoista siirtyviä tukipalveluita, jotta kokonaisuudesta tulee yhtenäinen ja mahdollisimman helposti hyödynnettävä.

VRK puoltaa hallituksen esitystä ja katsoo sen olevan merkittävä edistysaskel digitalisaation kansallisessa toimeenpanossa ja osana EU:n digitaalisten palvelumarkkinoiden kehitystä.

Johtaja, ylijohtajan sijainen Lea Krohns

Johtaja Janne Viskari

JAKELU Eduskunnan hallintovaliokunta

TIEDOKSI VRK:n kirjaamo, VRK:n johtoryhmä